

Svenska för invandrare

sf.

0

1

2

3

4

5

Kartläggning och studieplanering.

Skolverket

Innehåll

Inledning	Sid. 3
Allmänna handlingar	Sid. 5
Om myndigheters skyldighet att informera och vikten av att den studerande lämnar samtycke	
Hantering av allmän handling	
Personuppgiftslagen (PuL)	
Vem har rätt att studera sfi?	Sid. 6
Vem har ansvar för sfi?	Sid. 6
Allmänt om kursplanen för sfi	Sid. 7
Sfi 1	
Analfabeter	
Sfi 2	
Sfi 3	
Upprättande av planer	Sid. 10
Utbildningsplan	
Studieplan för sfi-kursen	
Kartläggningen	Sid. 11
Steg 1: Kartlägningsprocessens början	
Steg 2: Planering av sfi-studierna	
Steg 3: Uppföljning	
Validering	
Dokumentation av bedömningsunderlaget	
Kommunens och rektors ansvar	
Underlag för beslut till styrelsen för utbildningen	
Sfi-studier för personer med fysiska eller psykiska funktionshinder	Sid. 16
Att avsluta eller upphöra med sfi-studier	Sid. 17
Referenser	Sid. 18
Referenser	
Nätadresser	
Bilagor	Sid. 20
Bilaga 1; Möjlig ansvarsfördelning	
Bilaga 2; Exempel på inskrivningsunderlag	
Bilaga 3; Exempel på checklistor för självbedömning	
Bilaga 4; Överenskommelse om utveckling av introduktionen för flyktingar och andra invandrare	

Inledning

Detta stödmaterial för kartläggning och studieplanering för studerande i svenska för invandrare (sfi) har tagits fram med anledning av dels de kursplaner för sfi, som trädde i kraft 1 januari 2003 – se www.skolverket.se/vux – dels behovet av samordning mellan olika aktörer.

I april 2001 undertecknade generaldirektörerna för Arbetsmarknadsstyrelsen, Integrationsverket, Migrationsverket, Skolverket¹ och Svenska kommunförbundet en överenskommelse, *Överenskommelse om utveckling av introduktionen för flyktingar och andra invandrare*. Den handlar om att stärka myndigheternas samarbete och att samordna förändringsarbete, för att asylsökande, flyktingar och andra nyanlända invandrare ska kunna utveckla sina resurser och bli delaktiga i samhället. Svenskundervisningen är en viktig del i det arbetet, men i Överenskommelsen konstateras att undervisningen under introduktionstiden inte ensam kan stå för hela språkinläringen: *Undertecknarna av denna överenskommelse är överens om att det även behövs andra aktiviteter och metoder för att nå målet med introduktionen.*

Eftersom utbildningen ska vara differentierad och olika studievägar skapas för deltagare med skilda behov och förutsättningar, kommer kartläggning och studieplanering att krävas. Kursplanerna ger möjlighet att, på ett annat sätt än tidigare, kombinera sfi-studier med annan verksamhet som yrkesstudier, praktik eller arbete. Materialet utgår från ett brett perspektiv och bygger på erfarenheter från olika kommuners sfi-verksamhet. Skolverket har även utvecklat ett stödmaterial kring bedömning – se www.skolverket.se/Publicerat. Båda materialen syftar till att stödja lärare och andra som arbetar med sfi-utbildning.

Sfi-utbildningens övergripande mål är att ge den studerande *grundläggande kunskaper i svenska språket och om det svenska samhället* (Skollagen 13 kap 1 §). Riksdagen har fastställt *Mål och strategi för vuxnas lärande* (Propositionen *Vuxnas lärande och utvecklingen av vuxenutbildningen*, 2000/01:72). Där betonas bl.a. individperspektivet, kraven på flexibilitet och samverkan mellan olika delar av samhället för att skapa förutsättningar för lärande. Invandrare bör alltså kunna få tillgång till en utbildning som är väl anpassad till individens möjligheter, önskemål och framtidsplaner och som bidrar till att öka integrationen i samhället och förkortar vägen till egenförsörjning.

Individens lärande inom sfi-kursen bör – som nämnts ovan – utgå från personliga behov och så långt möjligt kopplas samman med andra studier, praktik, förvärvsarbete eller annan sysselsättning, i samverkan med den studerande och med andra inblandade aktörer som arbetsförmedling, yrkesutbildning, flyktingmottagning, socialtjänst, arbetsgivare etc. Andra förhållanden som kan ha betydelse och bör beaktas är hälsotillstånd och social situation. Vuxna med yrkeserfarenheter bör få möjlighet att få sina kunskaper beskrivna eller validerade.

---

¹ Myndigheten för skolutveckling tillkom efter det att Skolverket delats 2003.

Materialet har några olika utgångspunkter

- För många av de studerande i sfi är utbildningen en viktig del av introduktionen till vardagsliv, samhälle och yrkesliv i Sverige.
- Många av dem som anmäler sig till sfi har redan vissa kunskaper i svenska som andraspråk. Flyktingar har ofta studerat svenska (och ibland också förvärvsarbetat) under asyltiden och studierna har då utgått från kursplanen för sfi. Det är också vanligt att deltagare återkommer till sfi efter längre eller kortare studieavbrott.
- Överenskommelser och samarbete på regional och lokal nivå utvecklas successivt i landet med syfte att bl.a. förkorta vägen till arbete och försörjning för nyanlända. En tidig kartläggning av yrkeserfarenheter och validering av yrkeskunskaper betonas i många sammanhang.
- Det är angeläget att skapa goda förutsättningar för att kartlägga kortutbildade utifrån deras högst individuella förutsättningar och kompetenser.

Människor som aldrig har gått i skola, eller som har kort formell utbildning, har mycket skiftande erfarenheter och deras kunskaper kan vara svåra att bedöma. Hänsyn bör tas till individens tidigare livs- och arbetserfarenhet och det är viktigt att få fram en tydlig bild av individuella kompetenser. Högutbildade har både vana och beredskap inför bedömningssituationer, varför bedömningen kan ta sin utgångspunkt i mer studierelaterat material och med god urskiljning av vad som är väsentligt att bedöma.

Det är mycket betydelsefullt att kartläggning och studieplanering ses som delar i en process som fortsätter under hela utbildningstiden. Bedömning av individens kunskaper finns med från början i kartläggningen och utvecklas under studietiden. Bland annat kan detta ske genom arbete med självbedömning. I materialet finns förslag på frågor för kartläggning och studieplanering. Materialet är beskrivande och utgår från/förutsätter ett samarbete mellan kommunens olika aktörer. Behovet av samordning och ett långsiktigt, myndighetsövergripande perspektiv är något som lyfts fram.

Samtidigt som ett samarbete är viktigt, måste de inblandade aktörerna vara medvetna om att information och uppgifter som rör enskilda individer måste hanteras med stor varsamhet. Vissa uppgifter gällande t.ex. hälsofrågor är av den arten att det kan finnas risk för missbruk. För att klargöra vad som gäller finns därför i materialet ett avsnitt som rör hantering av allmän handling.

I arbetet med att ta fram stödmaterialet har olika experter deltagit och parterna inom Överenskommelsen har bidragit med synpunkter på innehållet och med texter.

Skolverket i september 2004

Allmänna handlingar

Om myndigheters skyldighet att informera och vikten av att den studerande lämnar samtycke

Detta material är tänkt att underlätta och vara ett stöd för samarbetet mellan de olika myndigheter/instanser som kommer i kontakt med kartläggnings- och studieplaneringsfrågor för framför allt invandrare. Istället för att varje instans har sina egna formulär där man samlar information, samlar man uppgifterna i gemensamma dokument, som följer den studerande. När man emellertid upprättar sådana handlingar, måste man beakta den lagstiftning som reglerar dels hantering av allmän handling, dels personuppgifter.

Det är mycket viktigt att den studerande informeras noga om dokumentets innebörd och lämnar sitt samtycke skriftligt, väl medveten om vad hon/han skriver under. Detta krävs, eftersom viss information som lämnas kan vara integritetskänslig och innebär att man på ett ställe samlar information från olika myndigheters sekretessområden.

Hantering av allmän handling

En myndighet är skyldig att hantera allmän handling enligt offentlighets- och sekretesslagstiftningen. En studieplan blir allmän handling hos den myndighet som upprättar och förvarar den då den är färdigställd, d.v.s. då den har fått sitt tänkta slutgiltiga skick. Att en på det sättet färdig studieplan kan komma att förändras eller revideras längre fram på grund av t.ex. ändrade förhållanden för eleven, hindrar inte att den skall anses vara färdigställd när den fått den utformning som är tänkt att gälla vid den aktuella tidpunkten.

Sekretesslagens regler ställer krav på att allmänna handlingar skall registreras utan dröjsmål eller, om de inte innehåller sekretessbelagd information, åtminstone hållas ordnade.

Allmänna handlingar måste lämnas ut utan dröjsmål om någon begär det (offentlig handling). För de delar som innehåller sekretessbelagda uppgifter (hemlig handling) gäller dock särskilda regler, som ska skydda den enskildes integritet.

Personuppgiftslagen (PuL)

Hantering av personuppgifter i dator innebär att reglerna i personuppgiftslagen måste följas. Behandling av personuppgifter är all typ av hantering av uppgifterna i dator. Personuppgifter får bara behandlas om det finns lagstöd för detta. Som huvudregel krävs samtycke. För känsliga personuppgifter finns det särskilda villkor. Med känsliga personuppgifter avses enligt 13 § PuL uppgifter om ras eller etniskt ursprung, politiska åsikter, religiös eller filosofisk övertygelse, medlemskap i fackförening och uppgifter som rör hälsa eller sexualliv. Generellt är det inte tillåtet att behandla känsliga personuppgifter. Enligt 15 § kan undantag göras om den registrerade själv har lämnat ett uttryckligt samtycke till behandlingen eller på ett tydligt sätt offentliggjort uppgifterna. Enligt 16 § kan undantag också göras om behandlingen är nödvändig. I 8 § personuppgiftsförordningen får känsliga uppgifter behandlas i löpande text under vissa förhållanden.

Personuppgiftslagen trädde i kraft 1998 och ska skydda människor mot att deras personliga integritet kränks genom behandling av personuppgifter. Bakgrunden till lagen är ett EG-direktiv (95/46/EG) om skydd för enskilda med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter. I november 1999 beslutade dessutom riksdagen om ändring i personuppgiftslagens bestämmelse om förbud mot överföring av personuppgifter till s.k. tredje land.

De lagar och förordningar som nämnts ovan finns på <http://www.riksdagen.se/debatt/> samt på <http://www.datainspektionen.se>

Vem har rätt att studera sfi?

Utbildningen i svenska för invandrare (sfi) skall ge vuxna, som saknar grundläggande kunskaper i svenska, möjligheter att utifrån sina olika förutsättningar och personliga mål utveckla förmåga att kommunicera muntligt och skriftligt på svenska i vardags-, samhälls- och arbetsliv samt studier. Deltagarna kan vara nyanlända men också ha bott i Sverige i flera år. Gruppen är mycket heterogen och innefattar unga, gamla, kortutbildade och högutbildade invandrare, för vilka kommunen får generalschablon, samt övriga invandrare.

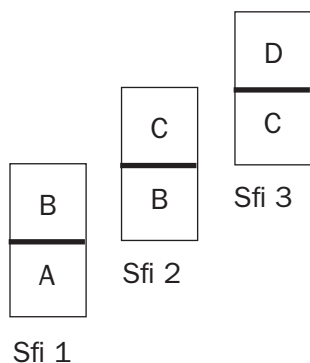
Vem har ansvar för sfi?

Varje kommun har ansvar för sfi, som är en egen skolform. Flera av de ovan nämnda kategorierna av invandrare har ofta ingen eller ringa kontakt med de kommunala aktörer som hanterar integration. Dessa invandrare är inte berättigade till/har inte behov av integrationsprogram eller handlingsplaner och kopplas inte automatiskt ihop med kommunens övriga aktörer – men har rätt att studera sfi. För den person som inte automatiskt får information om denna rättighet är det viktigt att det inom kommunen finns aktuell och tillgänglig information om sfi, dess organisation och verksamhet, så att var och en så fort som möjligt kan påbörja sina studier. Reglerna för detta finns i Skollagen 13 kap Svenskundervisning för invandrare (sfi):

3 § Varje kommun är skyldig att se till att sfi erbjuds de personer som anges i 6 §. Undervisningen skall finnas att tillgå så snart som möjligt efter det att rätt till sfi inträtt. Om inte särskilda skäl finns, skall undervisningen kunna påbörjas inom tre månader.

4 § Varje kommun skall aktivt verka för att nå dem i kommunen som har rätt till sfi och för att motivera dem att delta i utbildningen.

Allmänt om kursplanen för sfi

Utbildningen i sfi består av tre olika studievägar, Sfi 1, Sfi 2 och Sfi 3, där var och en utgörs av två olika kurser. De riktar sig till studerande med olika förutsättningar, utbildningsbakgrund och studiemål. Kursplanens mål att sträva mot, kursernas mål att uppnå och studievägarna är underlag för planeringen av den enskildes studier och ger möjlighet att integrera eller kombinera kurser inom sfi med studier inom grundläggande eller gymnasial vuxenutbildning, särvox, annan utbildning, praktik, förvärvsarbete eller annan sysselsättning. Utgångspunkt: en utbildning som präglas av stor flexibilitet vad gäller tid, rum, arbetsformer och innehåll.

De första kurserna i de olika studievägarna, Sfi 1, Sfi 2 och Sfi 3, vänder sig till studerande som alla är nybörjare i svenska, men som har olika studiebakgrund, läs- och skrivförmåga på modersmålet och studiemål. En omsorgsfull kartläggning av den studerandes studiemål, studiebakgrund och förutsättningar för studier inom någon av studievägarna i sfi måste göras innan individen börjar studera, så att varje deltagares studier kan anpassas. Varje deltagare bör ha en egen studieplan för sfi-studierna, skall vara delaktig i planeringen och känna till kursens mål. I en liten kommun med få studerande kan deltagare i en studiegrupp studera inom olika studievägar och kurser. Vad var och en i gruppen arbetar med hänger samman med individens studieväg och den aktuella kursens mål.

Studiebakgrunden är en viktig faktor vid planeringen av studierna och valet av studieväg. Antalet år i skola och annan utbildning ger emellertid inte tillräcklig information för planering av individens studier. Det är viktigt att skapa en fyllig bild av vad och hur den studerande lärt sig. Hur regelbunden var skolgången? Skedde undervisningen på ett annat språk än modersmålet? Vilken typ av skola var det vad gäller t.ex. mål och kunskapssyn? Vilka erfarenheter har den studerande av att lära sig språk informellt eller genom studier? Andra viktiga faktorer är läs- och skrivförmåga, yrkeserfarenheter, omvärldsorientering, social situation, motivation och målsättning.

Under studierna revideras studieplanen och om den studerande behöver byta kurs eller studieväg bör detta ske så snabbt som möjligt. Vissa deltagare behöver samtidigt studera mot mål som finns i olika kurser. En individ kan t.ex. ha god förståelse av talat språk och ha utvecklat sin hörförståelse inom kurs D, men behöva arbeta med sin förmåga att tala svenska inom kurs C. När den studerande nått alla mål i en kurs får han eller hon betyg från kursen. Om den studerande då samtidigt nått några mål i en högre kurs kan hon/han få intyg som anger detta.

Sfi 1

Sfi 1 riktar sig till studerande som inte kan läsa eller som inte har automatiserad läs- och skrivförmåga. De har i regel inte gått i skolan eller har mycket kort eller splittrad skolbakgrund. Denna studieväg leder till att den studerande når grundläggande kommunikationsförmåga på svenska så att språket fungerar i närsamhället och den studerande kan klara sitt vardagsliv på ett tillfredsställande sätt. Sfi 1 ger också introduktion till kultur- och samhällsförhållanden i Sverige och till förvärsarbete som inte är språkligt krävande vad gäller t.ex. skriftlig språkfärdighet.

Analfabeter

Sfi är en utbildning som skall ge de studerande kunskaper i det svenska språket och om det svenska samhället. Om den studerande ska kunna inhämta dessa kunskaper utöver nybörjarnivå krävs att den studerande kan läsa och skriva på en funktionell nivå, d.v.s. att hon/han effektivt kan använda sina läs- och skrivfärdigheter som ett verktyg för att utveckla språkkunskaper och kunskaper om samhället.

Studerande som är analfabeter eller mycket kortutbildade utvecklar sin muntliga språkförmåga i svenska inom Sfi 1 och sina läs- och skrivfärdigheter inom grundläggande vuxenutbildning. En förutsättning är att utbildningen anpassas till den studerande. Det innebär att kurserna A och B inom Sfi 1 integreras med studier inom grundläggande vuxenutbildning på den nivå som bäst svarar mot den enskildes förkunskaper och behov, även när det gäller den som t.ex. talar en del svenska men inte alls kan läsa och skriva. Det bästa alternativet för analfabeter är i regel att lära sig läsa och skriva på sitt modersmål och att sedan få fortsatt möjlighet att utveckla sina läs- och skrivfärdigheter både på modersmålet och på svenska. För analfabeter och personer med mycket kort grundutbildning, studerande som inte har automatiserade läs- och skrivfärdigheter, sker språkinläring och alfabetisering integrerat. Om alfabetiseringen sker genom det svenska språket måste analfabeter och kortutbildade som är nybörjare i svenska först lära sig förstå någon talad svenska innan de kan påbörja sin läs- och skrivutveckling. Därefter sker muntlig språkinläring och läs- och skrivutveckling integrerat, så att tal och skrift kopplas samman och stödjer varandra (se vidare Skolverkets alfabetiseringsrapport, *Som att öppna en dörr*; www.skolverket.se/grundlaggandevux)

Sfi 2

Studerande inom Sfi 2 kan sinsemellan vara mycket olika. Vissa studerande har god läs- och skrivförmåga på sitt modersmål, men behärskar inte det latinska alfabetet. Dessa studerande återfinns i regel inom Sfi 2 (eller inom Sfi 3 om de kan förväntas ha goda förutsättningar att studera koncentrerat). De behöver lära sig använda det latinska alfabetet inom ramen för svenska som andraspråk i grundläggande vuxenutbildning. Andra kan vara mycket kortutbildade, men med stark motivation och viss vana vid att läsa. Några kan också vara högutbildade, men behöver av olika skäl studera mot näraliggande mål. Nybörjarkursen (kurs B) i Sfi 2 är dock i huvudsak inriktad mot studerande som är relativt kortutbildade eller som av andra skäl ännu inte kan använda sig av läsning och skrivning för att lära.

Kurs C i Sfi 2 är en fortsättningskurs. Där återfinns studerande från Sfi 2, kurs B, men också studerande som från början var mycket kortutbildade och som har klarat av Sfi 1, kurs B. Efter kurs C i Sfi 2 skall den studerande kunna fungera aktivt som samhällsmedborgare och klara av språkligt anpassad yrkesutbildning eller förvärsarbete inom sitt yrkesområde under förutsättning att arbetet inte ställer krav på avancerad språkbehärsknig.

Sfi 3

Studier som är vana vid studier och som kan förväntas studera koncentrerat och tillgodogöra sig språkkunskaper också genom läsning och skrivning, studerar inom Sfi 3. För dem som planerar fortsatta akademiska studier i Sverige bör utbildningen anpassas så att de så snabbt som möjligt kan nå sina mål.

Nybörjarkursen (kurs C) i Sfi 3 är en koncentrerad kurs som, inom denna studieväg, vänder sig till deltagare som är välutbildade och som kan studera direkt mot relativt högt ställda mål. I kurs D i Sfi 2 återfinns också studerande som påbörjat sina sfi-studier inom Sfi 1 eller 2 och som från början var kortutbildade. Hela tiden gäller anpassning till de studerandes olika behov och förutsättningar. Sfi 3 leder till möjligheter till fortsatta teoretiska studier. Kurs D ger kunskaper som behövs för arbete och samhällsliv samt för studier under senare delen av svenska som andraspråk inom grundläggande vuxenutbildning.

Svenska som andraspråk inom grundläggande vuxenutbildning integreras med sfi utifrån den studerandes individuella behov. När en studerande går vidare från studieväg 1 till studieväg 2 och så småningom 3 behöver han eller hon i regel ytterligare stöd för sin läs- och skrivutveckling. Rikttiden för Sfi 1, 2 och 3 är densamma, 525 timmar. För den studerande finns möjlighet till olika utgångar eller till studieuppehåll efter var och en av kurserna.

Upprättande av planer

För att klargöra den sfi-studerandes väg mot målet är det vanligt förekommande hos olika myndigheter och inom utbildningsväsendet att upprätta olika handlingsplaner, men ofta saknas en samordning mellan dessa. Att hitta gemensamma arbetsverktyg är därför ambitionen för det arbete som bedrivs inom ramen för Överenskommelsen. Utan samordning tenderar det långsiktiga, myndighetsövergripande perspektivet att falla bort. Ett skäl till det kan vara att det saknas klara och allmängiltiga definitioner för handlingsplan respektive studieplan och föreställningarna om vad de olika planerna skall innefatta varierar kraftigt. Därför är det viktigt att definiera och benämna resp. planer.

För den som kommer till kommunen som flykting upprättas *en integrationsplan* och i samarbete med Arbetsförmedlingen ofta även *en handlingsplan*. I samband med kartläggningen bör man komplettera med eller upprätta (beroende på tidigare kontakter med kommunens övriga aktörer) *en utbildningsplan* och *en studieplan för sfi*. Individens och dennes egenansvar utgör grunden och styr hela arbetet. Att hantera fyra olika planer/dokument är naturligtvis inte så smidigt, utan strävan bör vara en samordning.

Det är inte ovanligt att nyanlända flyktingar (för vilka kommunen får generalschablon) får tillgång till ett brett introduktionsprogram i kommunen, medan övriga invandrare endast får möjlighet att studera sfi. Det förekommer också att kommuner anordnar särskild sfi för flyktingar, att flyktingar studerar i särskilda grupper eller hos en annan anordnare än övriga sfi-berättigade. Ofta har invandrare behov av introduktion i motsvarande utsträckning som flyktingar.

Utbildningsplan

För att särskilja den övergripande plan, som kan omfatta aktiviteter och verksamhet hos flera aktörer och sträcka sig över lång tid, från andra handlingsplaner, används här benämningen *utbildningsplan*. Utbildningsplanen utgår från individens tidigare erfarenheter, kunskaper och intressen och i den formuleras individens framtidsmål, vägen dit klargörs och detta sätts in i ett rimligt tidsperspektiv. I vissa fall kan avståndet fram till målet vara långt och då bör delmål formuleras för att göra det hela mer överskådligt. Utbildningsplanen kan förutom planerad studieväg och sfi-kurs omfatta andra studier på olika nivåer, validering, översättning och värdering av betyg, praktik, förvärvsarbete och andra aktiviteter som förbättrar individens möjligheter att nå sitt mål. Utbildningsplanen är alltså tänkt att ha ett övergripande innehåll, som omfattar den studerandes fulla utbildningsbehov. En grov tidsplanering bör göras och följas upp i studieplanen för sfi.

Studieplan för sfi- kursen

Studieplanen för sfi-kursen fokuserar på det som sker inom själva kursen. Målet som formuleras här är en av kurserna A-D inom sfi och den planerade tiden som behövs för att uppnå godkänd nivå på aktuell kurs preciseras. Studieplanen syftar till att vara ett stöd för såväl studerande som lärare i planeringen av sfi-undervisningen, för att den skall bli så effektiv som möjligt för individen utifrån dennes förutsättningar. Vidare skall möjligheten till validering av vissa moment inom aktuell kurs uppmärksammas. Då språkinläring kan ske på många olika sätt och eftersom samhälls- och omvärldsorientering är viktiga kunskapsområden inom sfi, kan studieplanen även innefatta praktik. Noteringar om andra studier enligt individens utbildningsplan kan även göras här, då de kan påverka förutsättningarna för sfi-studierna. Faktorer som exempelvis hälsa och

familjesituation måste tas i beaktande. Oavsett om det gäller den övergripande utbildningsplanen eller studieplanen för sfi-kursen ska den studerande göras delaktig i upprättandet. Den studerande skall känna att dokumenten är av betydelse för den egna utvecklingen:

Ett personligt måldokument är också ett viktigt stöd i utbildningsprocessen t. ex. i samspelet med utbildningen som sådan, med företrädare för utbildningen, med lärare och med handledare. Utgångspunkten för upprättandet av en individuell studieplan ska vara den enskildes behov, förutsättningar och intresse och inte berörda utförarens organisation, kursutbud eller dylikt. Kommunen har i egenskap av huvudmän ansvar för att planer upprättas och följs.
(Med vuxenutbildning i fokus, sid.14, Skolverket, Rapport 2000:2528)

Den individuella studieplanen har naturligt sitt ursprung i ett introduktionssamtal, där läraren tillsammans med tolk eller modersmåslärare, dels informerar sig om den studerandes livserfarenhet och tidigare kunskaper och dels ger information om svensk skola och dess värderingar och om utbildningens innehåll, möjligheter och krav. Introduktionssamtalet följs upp av kontinuerliga samtal varje termin som uppföljningssamtal och utvärderingssamtal.
(Som att öppna en dörr, Skolverket 2003)

Kartläggningen

Kartläggningen sker stegvis och den studerande själv deltar aktivt, med tydligt ansvar, under hela kartläggnings- och studieplaneringsprocessen (jfr ovan). Den studerandes rätt till inflytande framgår av Skollagen: *Eleverna skall ha inflytande över hur deras utbildning utformas.* (13 kap 2 § Svenskundervisning för invandrare (sfi)). Av stor vikt är också att samarbetet med övriga aktörer pågår under hela processen.

Steg 1: Kartläggningsprocessens början

Inför det första steget av kartläggningsprocessen är det viktigt

- att den första kontakten med den studerande är tagen
- att ansvarsfördelningen är klar mellan kommunens olika aktörer
- att det utvecklats rutiner för uppdraget att ge vuxna, som saknar grundläggande kunskaper i svenska, möjligheter att, utifrån sina olika förutsättningar och personliga mål utveckla förmåga att kommunicera muntligt och skriftligt på svenska i vardags-, samhälls- och arbetsliv samt studier.

Beroende dels på kommuners skiftande förhållanden och förutsättningar (antal invandrare, sfi-verksamhetens storlek, kommunsamarbete, utarbetade rutiner och annat) och dels på kommuners olika rutiner för flyktingar respektive övriga invandrare kan utbildningskontakten vara det första mötet med samhället. Under sådana förhållanden kan underlaget samlas in i samband med kartläggningsprocessens början. Tidigare dokumentation från asyltiden, arbete och/eller andra studier i Sverige är viktiga utgångspunkter som kompletteras med övriga aktuella uppgifter. För alla bör man här fullfölja eller göra en omsorgsfull inventering av yrkes- och arbetslivserfarenhet, studiebakgrund och studiemål och här påbörjas studieplaneringen och en första självbedömning – allt i samråd med övriga aktörer.

Förslag till innehåll:

- 1 kartläggningssamtal med inriktning på yrkeserfarenhet och arbetslivserfarenhet
- 2 bedömning av kunskaper i svenska som andraspråk, läs- och skrivförmåga på modersmålet samt omvärlds- och samhällskunskap
- 3 kommentarer och förslag till kursplacering utifrån en övergripande studieplanering/ utbildningsplan

Vid kartläggningssamtalet genomförs insamling och/eller komplettering av aktuella inskrivningsuppgifter, som kan innehålla:

- personfakta
- språkbakgrund
- läs- och skrivförmåga
- livserfarenhet
- arbetslivserfarenhet
- yrkeskunskap
- annan erfarenhet
- studierfarenhet och språkkunskaper
- syfte med sfi
- egna önskemål och planer
- annat som kan påverka studierna

Egenbedömning av hälsa:

- hälsa
- funktionshinder
- möjliga hjälpmedel
- annat av intresse

I februari 2004 publicerade Skolverket ett språkbedömningsmaterial (www.skolverket.se/ Publicerat) som är användbart vid bedömning av språklig kompetens, läs- och skrivförmåga samt samhälls- och omvärldsorientering och ger underlag för såväl placering i de olika sfi-kurserna som ev. kompletteringsbehov. Materialet kan användas för olika grupper av studerande som är sfi-berättigade: nybörjare, sfi-studerande som gjort uppehåll/”återkommare”, studerande som läst sfi under asyltiden eller annan studerande.

Syftet är att den studerande ska erbjudas den utbildning hon/han är i behov av. Bedömningen är preliminär och det är väsentligt att tillsammans med den studerande, och utifrån dennes tidigare livs- och studierfarenheter, skapa en bild av det aktuella utbildningsbehovet respektive vilken studieväg och kurs som är relevant.

När det gäller samtal är det en fördel att använda sig av bandspelare, dels för att kunna medverka till ett naturligt samtal och dels för att efteråt kunna göra en mer korrekt bedömning. *Används bandspelare är det nödvändigt att få den studerandes medgivande!*

Kartläggningssamtalet följs upp av en bedömning av kunskaper i svenska som andraspråk, läs- och skrivförmåga på modersmålet, omvärlds- och samhällsorientering samt ett beslut om studieväg och kurs för sfi-studierna och avslutas när en utbildningsplan upprättas.

För studerande som redan behärskar delar av en sfi-kurs och har intyg eller på annat sätt kan visa att hon/han behärskar de områden som betygskriterierna täcker, planeras kurskomplettering i samband med att studieplanen för sfi upprättas.

Steg 2: Planering av sfi-studierna

Här tar kursansvarig lärare vid och utarbetar tillsammans med den studerande och i samverkan med övriga lärare och övrig personal (grundläggande vuxenutbildning, gymnasial utbildning, validering, yrkesutbildning, SYV, kurator, praktiksamordnare etc.) en studieplan, vilket kan innebära samarbete med andra aktörer kring språkpraktik, hälsofrämjande åtgärder m.m.

Förslag till innehåll:

- 1 introduktionssamtal till sfi-studier
- 2 studieplan för sfi-studierna – i samarbete med övriga aktörer
- 3 utveckling av självbedömning

Man kan i ett vanligt samtal ta upp frågor/ämnen som:

- den studerandes tankar och förväntningar på kursen
- egna upplevelser och tankar kring skola/utbildning/undervisning
- tankar kring inlärningsstrategier och självbedömning – ett återkommande inslag i de uppföljande samtalen för att utveckla den metakognitiva förmågan (insikt om hur den egna inläringen går till)
- information om det svenska skolsystemet och dess grundläggande tankar
- kartläggningen och eventuella behov av kompletteringar
- information om kursens innehåll samt
  - praktisk information (grupp, dagliga rutiner, organisation, lärare och lokaler)
  - tider (flexibiliteter, slutdatum för kursen)
- information om eventuella övriga resurser som lärcentrum, bibliotek, distansmöjligheter m.m.

Syftet är bl.a. att genom en dialog medvetandegöra den studerande om hennes/hans tankar, erfarenheter, strategier och föreställningar om språk och utbildning. I detta samtal kan tolk/modersmåls lärare delta. Samtalet kan avslutas med en skriftlig sammanfattning som skrivs under av båda.

Vid nästa deltagarsamtal kan en återkoppling ske till introduktionssamtalets slutsatser och en studieplan för sfi-kursen upprättas i samförstånd och i samarbete dels med den studerande, dels med övriga aktörer. Studieplanen kan revideras kontinuerligt och fungera som ett slags kontrakt, där både den studerande och läraren återkommande kan se var i arbetet man befinner sig i relation till de uppsatta målen.

Förslag till innehåll i studieplanen:

- Förutsättningar: bakgrundsinformation, kartläggning, familjesituation, fysisk och psykisk hälsa och förslag på åtgärder.
- Den studerandes behov: studieväg/kurs/behov av komplettering och språkpraktik. För den studerande som på olika sätt haft kontakt med det svenska språket och anser sig behärska del av en sfi-kurs görs en grov skattning utifrån betygskriterierna. De delar av sfi-kursen som individen inte behärskar ska kompletteras.
- Intressen: praktikönskemål, yrkesinriktning, tankar om fritid och andra aktiviteter.
- När? En tid efter introduktionssamtalet är det lämpligt att träffas för ett deltagarsamtal, gå igenom det man gemensamt kommit fram till och upprätta den individuella studieplanen för sfi-kursen.
- Hur? Utifrån upprättad utbildningsplan och andra relevanta planer diskutera och formulera aktuella mål den studerande sätter upp för sina studier, som kursmål, tidsmål, mål för praktik och arbete o.s.v.

Steg 3: Uppföljning

Den individuella planeringen fortsätter genom kontinuerlig uppföljning i form av deltagarsamtal samt återkommande inslag av självbedömning och utvärdering. Just i samband med utvärderingar kan självbedömning vara ett bra inslag. Uppföljning med kontinuerlig självbedömning skapar förutsättningar för utveckling, bedömning av medvetenhet och inlärningsstrategier (finns som kursplanemål) och betygskriterier.

Förslag till innehåll:

- 1 deltagarsamtal - uppföljning av självbedömning
- 2 uppföljning och revidering av studieplanen
- 3 fortsatt självbedömning

För den som är nybörjare och inte alls kan kommunicera på svenska kan samtliga delar göras på modersmål. Då behöver modersmållärare/tolk finnas tillgänglig under kartläggningens olika delar. Om bedömningen görs på modersmålet är det viktigt att tolken är informerad och förberedd på detta.

Utveckling av självbedömning kan ske på flera sätt. Genom uppföljande deltagarsamtal och kontinuerlig uppdatering av studieplanen för sfi-kursen ska den studerande få bekräftelse på sin språkutveckling och bygga upp medvetenhet och ansvar.

Att tänka på:

- Texter på modersmålet ska finnas till hands.
- Det är viktigt att samtala med tolken om synen på dialekter och språkliga avvikelser.
- Om man inte har tillgång till tolk/modersmållärare kan man använda sig av färdigt material som t.ex. skönlitterära texter.
- När det gäller samhällsorientering resp. omvärldsorientering bör inriktningen på diskussionen och frågorna anpassas till den studerandes aktuella erfarenheter och kunskaper. En förutsättning för att få till stånd en diskussion kring samhällsfrågor är att bibehålla samtalskaraktären, så att samtalet inte upplevs som ett politiskt förhör.

Validering

Utgångspunkten för nytt lärande är individens befintliga kunskaper oavsett var och hur de inhämtats. Bedömningar av tidigare kunskap och vägledning om utbildningsmöjligheter är viktiga inledande inslag i individens lärprocess. För en del kan denna inledning stanna vid en validering, om individen inte är i behov av att komplettera sitt kunnande. Genom validering blir befintliga kunskaper och färdigheter dokumenterade. Validering kan ibland ske under pågående lärprocess eftersom kunskaperna inte kunnat identifieras innan studierna påbörjas.

Dokumentation av bedömningsunderlaget

Den person som genomför kartläggningen dokumenterar denna och bör samla in material till underlag för beslut. I materialet kan ingå:

- Inskrivningsavgifter
- Egenbedömning av hälsa
- Bakgrundsinformation/självbedömning eller inventeringskarta
- Bedömning av språk- och samhällskompetens utifrån gällande betygskriterier

Kommunens och rektors ansvar

Många sfi-studerande behöver också studera inom kommunal vuxenutbildning, som regleras av Förordning om kommunal vuxenutbildning (SFS 2002:1012). Enligt den ska kommunens stöd för lärande utgå från en individuell studieplan:

1 kap.4 § För att uppnå syftet med den kommunala vuxenutbildningen enligt 11 kap. 2 § skollagen (1985:1100) skall kommunens stöd för lärande utöver 1 kap. 9 § skollagen och läroplanen utgå från

1. nationellt eller lokalt fastställda mål i kursplaner inom olika kunskapsområden för grundläggande vuxenutbildning, gymnasial vuxenutbildning och påbyggnadsutbildningar, eller
2. den enskildes utbildningsmål som har dokumenterats enligt en individuell studieplan för en eller flera sådana individuella kurser som avses i 2 kap. 7 §.

2 kap.13 § Rektor ansvarar för att individuella studieplaner upprättas för samtliga deltagare. Av planen skall den enskildes utbildningsmål och verksamhetspoäng framgå.

Den individuella studieplanen skall utarbetas i samverkan med den enskilde. Planen skall vid behov revideras.

Målen för individuella kurser skall framgå av den individuella studieplanen.

Denna förordning gäller emellertid inte sfi (däremot har kommunen ansvar för sfi på motsvarande sätt som för kommunal vuxenutbildning). Det innebär, att nu gällande lag och förordning inte ställer formella krav på att studerande i sfi ska ha en individuell studieplan, *men* om den studerande också deltar i grundläggande eller gymnasial vuxenutbildning har han eller hon rätt till en sådan.

I Lpf 94, under avsnittet 2.6 Rektors ansvar, förutsätter följande punkter kartläggning av den studerandes bakgrund, erfarenheter och situation:

Rektor har när det gäller komvux, ssv och sårvux ett särskilt ansvar för att:

- utbildningen erbjuds på ett sådant sätt att vuxna kan studera på fritid, deltid eller heltid efter individuella behov och önskemål,
- utbildningen organiseras så att elever kan börja på en nivå i respektive ämne som bestäms av deras förkunskaper och avsluta den efter de studier som svarar mot den enskildes behov och
- vuxna med kort eller bristfällig utbildning får stöd i att påbörja och genomföra utbildning.

I samma avsnitt i Lpf 94 talas även om att rektorn har ansvar för skolans resultat och därvid, inom givna ramar, ett särskilt ansvar bl.a. för att:

- undervisningens uppläggning, innehåll och arbetsformer anpassas efter elevernas skiftande behov och förutsättningar, ...
- eleverna får information inför studiernas början, får en väl utformad introduktion i studierna och i ämnet/kursen och får stöd att formulera mål för sina studier,
- varje elev i dialog med skolan gör upp en individuell studieplan och reviderar den vid olika tillfällen under utbildningen,
- den studie- och yrkesorienterande verksamheten organiseras så att eleverna får vägledning inför de olika val som skolan erbjuder och inför val av fortsatt utbildning och yrke.

Underlag för beslut till styrelsen för utbildningen

Slutligen utarbetas underlaget för beslut om vilken kurs den studerande ska delta i. Den person som ansvarat för kartläggningen slutför denna och lämnar sedan underlaget för beslut vidare till ansvarig i kommunen/styrelsen för utbildningen. Styrelsens uppgifter regleras i Skollagen, 13 kap.12 §:

Frågor om mottagande av en elev till sfi avgörs av styrelsen för utbildningen. Styrelsen beslutar även om utbildningen för en elev skall upphöra och om att på nytt bereda en elev utbildning. (SFS 1991:1107)

Sfi-studier för personer med fysiska eller psykiska funktionshinder

Utbildningen i sfi skall anpassas även till deltagare med fysiska eller psykiska funktionshinder. Studerande som är utvecklingsstörda är berättigade till både sfi och sårvux. Inom sfi *får nödvändiga avvikelser göras från kursplanen* (Förordning om svenskundervisning för invandrare, 11 §). Ämnet svenska som andraspråk inom sårvux bör integreras med sfi för dessa studerande. För ungdomar i åldrarna 16-19 år kan sfi kombineras med, eller ersättas av, studier på ett individuellt program i gymnasieskolan.

Att avsluta eller att upphöra med sfi-studier

Enligt skollagen skall styrelsen för utbildningen fatta beslut om att studierna skall upphöra för den som inte gör tillfredsställande framsteg. Besluten kan överklagas (Skollagen, 13 kap, 11-13 §§):

Undervisningens upphörande

11 § Den som har påbörjat en kurs i sfi har rätt att fullfölja kursen.

Undervisningen för en elev skall dock upphöra, om eleven saknar förutsättningar att tillgodogöra sig undervisningen eller annars inte gör tillfredsställande framsteg.

Den för vilken sfi har upphört enligt andra stycket eller som frivilligt avbrutit utbildningen skall på nytt beredas sådan utbildning, om särskilda skäl talar för detta. (SFS 1994:517).

Styrelsens uppgifter

12 § Frågor om mottagande av en elev till sfi avgörs av styrelsen för utbildningen. Styrelsen beslutar även om utbildningen för en elev skall upphöra och om att på nytt bereda en elev utbildning. (SFS 1991:1107)

Överklagande

13 § Styrelsens beslut enligt 12 § får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd av eleven. (SFS 1991:1111)

Den studerande kan alltså avsluta sina studier i sfi efter Sfi 1, Sfi 2 eller Sfi 3. En studerande som har avslutat Sfi 1 (kurs B) skall kunna fortsätta sina studier inom Sfi 2, kurs C, om han eller hon har förutsättningar att nå kursens mål. Då kommer den studerande i regel att ha behov av att fortsätta att integrera sfi-studierna med studier i svenska som andraspråk. Utbildningen i kurs C inom Sfi 2 behöver vara flexibel och anpassad även till dessa studerandes speciella studiebehov och studietakt. På motsvarande sätt skall en studerande från Sfi 2, kurs C kunna gå vidare till Sfi 3, kurs D, med fortsatt läs- och skrivutveckling inom grundläggande vuxenutbildning. Det innebär att studerande, som från början var analfabeter eller mycket kortutbildade, skall kunna studera inom Sfi 3, kurs D. De studerar mot samma kursmål som de som är högutbildade, men de studerande som från början hade kort utbildning har behov av anpassade studier eftersom deras läsning och skrivning inte i lika hög grad har automatiserats. Det är betydelsefullt att de får möjlighet att fullfölja sina studier även inom kurserna C och D, om de har förutsättningar att nå målen för dessa kurser.

Enligt "Förordning om svenskundervisning för invandrare" (SFS 1994:895) skall styrelsen för utbildningen enligt 9 § "i samarbete med arbetsförmedlingen verka för att undervisningen så snart som möjligt kan kombineras med sådan arbetsplatsorientering eller sådant förvärvsarbete som ger deltagaren möjlighet att träna sig i att tala svenska." När den studerande får tillgång till sådan arbetsplatsorientering eller sådant förvärvsarbete bör utbildningen anpassas och anknyta till denna verksamhet så att den bidrar till språkutveckling och kunskaper om arbetsliv och samhälle i Sverige.

Referenser

- Bachman, L.F. Palmer, A. 1996 *Language Testing in Practice: Designing and Developing Useful Language and Tests.*
OXFORD UNIVERSITY PRESS
- Broström, E. m.fl. 2002 En kvalitativ intervjustudie om upplevelsen av hälsa och hälsofrämjande faktorer hos introduktionsdeltagare i Stockholm. Magisteruppsats (20p) inom det Folkhälsovetenskapliga programmet vid Karolinska Institutet. Department of public health sciences, Division of psychosocial factors and health Karolinska Institutet. National Institute for psychosocial factors and health (IPM).
CAMBRIDGE UNIVERSITY PRESS
- Genesee, F & Upshur, J. A. 1996 *Classroom-Based Evaluation in Second Language Education.*
CAMBRIDGE LANGUAGE EDUCATION
- Integrationsverket, 2004 *Rapport integration 2003,*
NORRKÖPING: INTEGRATIONSVERKET
- Johansson & Blight 2003 *"Hälsofrämjande introduktion, en jordmån för en god start i Sverige",* PM till ensamutredaren Lars Rådth 2003-07-02, Stockholm
IPM OCH KAROLINSKA INSTITUTET
- Kell, C. 1996 *Literacy Practices in an Informal Settlement in the Cape Peninsula.* In: Prinsloo, M & Breier, M. 1996. *The Social Uses of Literacy. Studies in Written Language and Literacy 4.*
SACHED BOOKS AND J. BENJAMIN'S PUBLISHING COMPANY.
- Regeringens proposition 2001 *Hälsa, lärande och trygghet,*
STOCKHOLM: 2001/02:14
- Rönnerman, Karin 1998 *Utvecklingsarbete – en grund för lärares lärande.*
LUND: STUDENTLITTERATUR
- Myndigheten för skolutveckling, 2003 *Samarbete, möjligheter och hinder
Arbetsätt för sfi i samverkan
Hur lär man sig svenska som vuxen?*
- Skolverket 1994 års läroplan för de frivilliga skolformerna, Lpf 94
- Skolverket 2000 *Med vuxenutbildning i fokus,*
RAPPORT 2000:2528

Skolverket 2001	<i>"Det måste va' sånt som får en att fundera mera"...</i> <i>- om hälsoarbetet i skolan – från direktiv till perspektiv</i> SKOLVERKET: LIBER, OI:615
Skolverket 2003	<i>Som att öppna en dörr,</i> DNR OI – 2001: 3630
SOU 2003:77	Vidare vägar och vägen vidare, BETÄNKANDE AV SFI-UTREDNINGEN

Nätadresser

www.dialang.org	Dialang ger stöd åt alla som håller på att lära sig ett språk, i form av test, självbedömning o.s.v.
www.fba.uu.se/Portfolio	Ett pedagogiskt redskap som gör språkinläraren medveten om sin egen inläring och utveckling. Läraren får stöd i sin planering genom att alla språkfärdigheter kartläggs steg för steg. Språk ses som kommunikation och kopplas till en konkret verklighet. Europeisk språkportfolio har för vuxna också en rapportrande funktion. Arbetet att lära mynnar ut i Europeiskt språkpass, ett dokument som nyanserat beskriver innehavarens språkfärdigheter och erfarenheter av språk i bruk. Språkpasset har en sameuropeisk utformning och är giltigt i alla Europarådets 48 medlemsländer.
www.skolutveckling.se	Myndighetens för skolutveckling hemsida, med mycket information kring sfi, vuxnas lärande m.m.
www.skolverket.se/vux/sfi	Information om kursplaner
www.skolverket.se/kursinfo	Betygskriterier
www.skolverket.se/Publicerat	Stödmaterial för bedömning inom sfi
www.skolverket.se/vux/grundläggande	Information om grundläggande vux, alfabetisering m.m.
www.valideringsdelegationen.se	Om validering
www.cfl.se	Om validering
http://www.riksdagen.se/debatt/	Om hantering av allmänna handlingar
http://www.datainspektionen.se	Om hantering av allmänna handlingar

Bilagor

Möjlig ansvarsfördelning

Exempel på innehåll i Samverkansparternas områden:

Integrationsverksamheten

- Praktiskt mottagande samt kartläggning/utredning
- Samverkar med andra aktörer kring individens långsiktiga planering som ska dokumenteras i en utbildningsplan som upprättas tillsammans med den studerande
- Upprättar, följer upp och utvärderar den enskildes introduktionsplan
- Ansvarar för råd och stöd i sociala och ekonomiska frågor
- Skapar förutsättningar för kombinationer av sfi och annan verksamhet utifrån individens behov
- Erbjuder vägledning och hjälp att söka utbildning parallellt med sfi samt anskaffar, följer upp och utvärderar praktik
- Tillser att betyg/intyg översätts och värderas/valideras
- Har samordningsansvar för samverkan mellan olika myndigheter

Sfi

- Samverkar med andra aktörer kring individens långsiktiga planering som ska dokumenteras i en utbildningsplan som upprättas tillsammans med den studerande
- Upprättar, följer upp och reviderar vid behov den individuella studieplanen för sfi-kursen, tillsammans med den studerande
- Språkundervisning och samhällsorientering
- Uppmärksammar och initierar utredning av inlärningsvårigheter och tar vid behov in ytterligare kompetens för utredningsarbetet
- Validering av kunskaper kopplade till sfi-kursen
- Anskaffar, följer upp och utvärderar praktik inom ramen för sfi-kursen
- Skapar förutsättningar för kombinationer av sfi och annan verksamhet utifrån individens behov
- Erbjuder vägledning och hjälp att söka utbildning parallellt med sfi

Kommunal vuxenutbildning

- Samverkar med andra aktörer kring individens långsiktiga planering som ska dokumenteras i en utbildningsplan, som upprättas tillsammans med den studerande
- Upprättar, följer upp och vid behov reviderar individuell studieplan för studier inom kommunal vuxenutbildning tillsammans med den studerande
- Skapar förutsättningar för kombinationer av sfi och grundläggande och gymnasial vuxenutbildning

- Erbjuder vägledning och hjälp att söka utbildning parallellt med sfi
- Undervisning inom grundläggande och gymnasial vuxenutbildning
- Validering av kunskaper på grundläggande och gymnasial nivå

Arbetsförmedlingen

- Samverkar med andra aktörer kring individens långsiktiga planering som ska dokumenteras i en utbildningsplan som upprättas tillsammans med den studerande
- Information om AF, den service som kan erbjudas samt om arbetsmarknaden
- Jobsökarutbildning samt upprättande av meritförteckning och CV
- Informerar om och erbjuder arbetsmarknadspolitiska åtgärder
- Anskaffar, följer upp och utvärderar praktik som skapar kontakter med arbetslivet
- Medverkar till kunskapsvalidering under praktik
- Ansvarar för fastställande av yrkeskompetens

Exempel på inskrivningsunderlag vid kartläggnings-samtal/utbildningsplan/individuell studieplan för sfi-kursen

Personfakta

Tidigare erfarenheter i hemlandet och i Sverige

Arbetslivserfarenhet

Yrkeskunskap

Ev. annat av betydelse

Utbildning

Skola, antal år

Högre utbildning (gymnasium), antal år

Modersmåsläsare (men inte med det latinska alfabetet)

Övriga språkkunskaper

Yrkesskola, inriktning och antal år

Högskola/universitet, inriktning och antal år

Tidigare sfi-studier

Annan studierfarenhet

Nu-situation

– Intressen

– Goda egenskaper/bra på

– Familjesituation

– Upplevelse av situationen i Sverige/kontakt med svenskar

– Annat som kan påverka studierna

Framtidsmål och planer

– Egna önskemål och drömmar

– Önskvärd sysselsättning/arbete i framtiden

Vägen mot målet

– Sfi, studieväg/kurs

– Översättning och värdering av betyg

– Kommunal vuxenutbildning: grundläggande nivå/ gymnasial nivå

- Ev. validering av kunskaper på grundläggande och gymnasial nivå
- Annan utbildning
- Yrkespraktik
- Förvärvsarbete
- Validering av yrkeskunskaper

Hälsfrågor

Hälsa i stort (sömn, koncentration, syn/hörsel, ev. huvudvärk, hur mår övriga familjen, annat av betydelse), tillsammans med info kring funktionshinder, möjliga hjälpmedel/rättigheter

Den studerande själv ger uppgifterna i den omfattning och takt hon/han vill och läraren får ett naturligt tillfälle att kolla upp/definiera det hon/han sett i klassrummet som tecken på något problem.

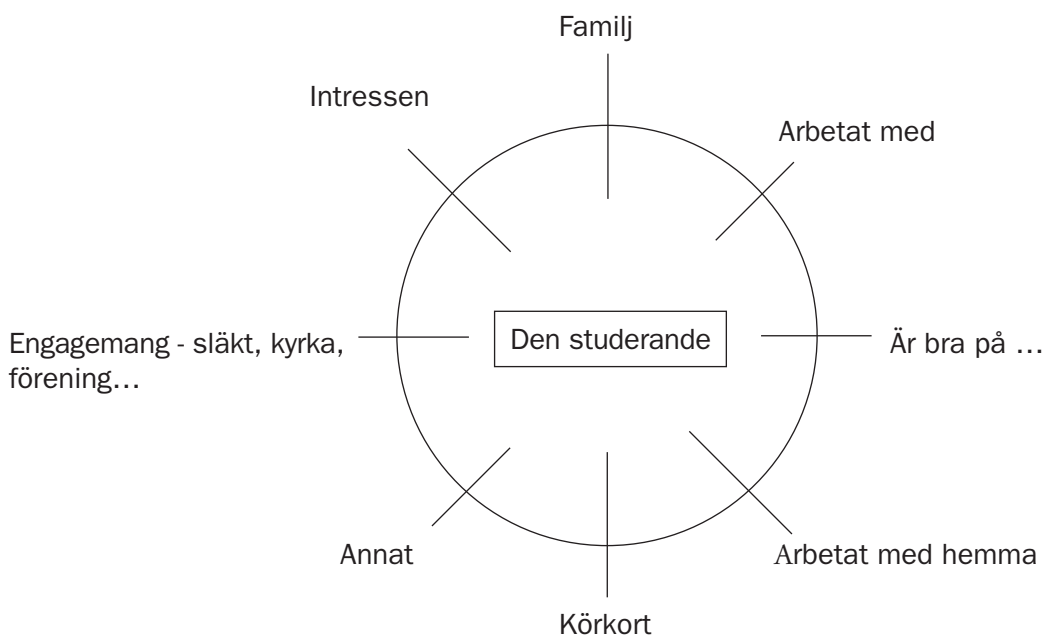
Exempel på checklistor för självbedömning:

Ytterligare ett led i kartläggningssamtalet är att individen själv lämnar information om bakgrund och språkanvändning med hjälp av checklistor med t.ex. bakgrundsinformation resp. användning av svenska (se nedan). Checklistorna behöver finnas på olika modersmål för att den studerande ska ha en ärlig chans att lämna fullständiga uppgifter.

Bakgrundsinformation:

Ger information om arbetslivserfarenhet, annan livserfarenhet, tidigare studier och hur den studerande uppfattar sig själv i relation till språk, yrkeskunskap, studieerfarenhet, språkstrategier och bedömning. Bakgrundsinformationen är ett självbedömningsmaterial som kan användas återkommande tillsammans med språkportföljen.

För den som inte tycker sig ha något speciellt att referera till kan en inventeringskarta fungera som ett stöd.

En dokumentation av det här slaget bekräftar för den studerande att hon/han har värdefulla arbets- och livserfarenheter och andra kunskaper som är viktiga att ta hänsyn till och bygga vidare på i studieplaneringen.

Hur jag använder svenska:

När, var och hur-lista; uppgifter som visar på hur aktiv den studerande är i att tillägna sig svenska och vid vilka tillfällen hon/han klarar sig på svenska i vardagslag. ”*Hur jag använder svenska*” är ett självbedömningsmaterial som kan användas återkommande:

Datum, namn, hur länge man läst svenska, var, vilka språk man talar hemma/på fritiden etc, ytterligare språkkunskaper, ev. tidigare kontakt med svenska, vikten av att lära sig svenska, styrka/svaghet när det gäller svenska, hur lära sig tala/skriva svenska bättre, språkstrategier (t.ex. vad gör du om du inte hittar ett ord/uttryck), när/hur/var/med vem används svenska i tal/skrift.

Överenskommelse om utveckling av introduktionen för flyktingar och andra invandrare

Så här ser de olika parterna inom *Överenskommelse om utveckling av introduktionen för flyktingar och andra invandrare* på kartläggning och studieplanering för sfi-studerande:

Arbetsmarknadsstyrelsen

Fram till år 2015 kommer ca en och en halv miljon människor att lämna arbetsmarknaden av åldersskäl, vilket motsvarar 36 % av sysselsättningen. Mot denna bakgrund är det relevant att ställa sig frågan hur den förväntade arbetskraftsförsörjningen ska klaras av. En av de främsta åtgärderna för att klara kommande arbetskraftsförsörjning är att öka sysselsättningen bland utrikes födda.

Det som karakteriserar gruppen utlandsfödda är relativt låg sysselsättningsgrad och relativt hög arbetslöshet. Det finns många förklaringar till varför utrikes födda personer kan ha en längre och mindre effektiv väg in på arbetsmarknaden. En av de förklaringar som individerna själva och arbetsgivarna ger är otillräckliga kunskaper i svenska. Det är därför viktigt att kunna erbjuda de individer som är i behov av svenskundervisning en adekvat utbildning.

Inom ramen för den centrala överenskommelsen för att utveckla introduktionen för flyktingar och andra invandrare pågår, med Skolverket som initiativtagare, en kontinuerlig utveckling av svenskundervisningen.

INTEGRATIONSVERKET

En väl genomförd kartläggning av individens förutsättningar och behov inför språkstudierna är en grundförutsättning för att en individuellt planerad och väl genomförd svenskundervisning ska kunna ske. Andra viktiga framgångsfaktorer är den studerandes vilja och motivation att lära sig ett nytt språk samt möjligheten att förankra inläringen i en vardaglig verklighet.

Att lära sig ett nytt språk som vuxen är en livslång process. Svenskundervisningen är en del i denna inlärningsprocess. För att språkutvecklingen ska bli framgångsrik måste även andra än sfi-läraren medverka och ta ett ansvar för inläringen. För att detta ska kunna ske måste en individuellt utformad studieplanering äga rum som ger förutsättningar för eleven att få utveckla sitt nya språk i samhället hon/han ska bli delaktig i. Det ideala är att alla som den studerande kommer i kontakt med är medvetna om sitt ansvar och fungerar som språkutvecklare.

Detta är några av utgångspunkterna Integrationsverket hade när vi tog initiativet till överenskommelsen om att utveckla introduktionen för flyktingar och andra invandrare. Att få alla berörda aktörer att samverka utifrån en helhet för att förkorta vägen till egenförsörjning och delaktighet i det nya samhället. En välplanerad och i samverkan med samhället utanför genomförd svenskundervisning ger individen en av de viktigaste nycklarna till en lyckad integration.

Migrationsverket

På Migrationsverkets direktionssammanträde den 18 och 19 mars 2003 redovisades ett förslag om hur verket skulle utveckla den organiserade verksamheten för asylsökande. Förslaget hade tagits fram inom ramen för projektet för utvärdering och utveckling inom mottagningsverksamheten avseende asylsökande. Verkets generaldirektör beslutade att organisationen ska arbeta enligt förslaget som bland annat innebär:

- En bättre kartläggning av den asylsökande utbildnings- och yrkesbakgrund
- Svenskundervisning i enlighet med de nya kursplanerna för sfi
- Samverkan med AMS framförallt för de som fått uppehållstillstånd

Migrationsverket hoppas bland annat att genom dessa insatser bättre kunna hjälpa den som har fått uppehållstillstånd att värdera sina möjligheter i förhållande till den svenska arbetsmarknaden. För att bättre kunna arbeta med samverkan med andra myndigheter och intresseorganisationer inom ramen för den centrala överenskommelsen har verkets fem regioner en ansvarig kontaktperson. Kontaktpersonerna har i uppdrag att inom sina geografiska upptagningsområden se till att Migrationsverket fullföljer samverkansintentionerna i överenskommelsen.

SVENSKA KOMMUNFÖRBUNDET

Språk är en av de viktigaste nycklarna till delaktighet i samhället. Det är därför angeläget att samhällets aktörer tar ett gemensamt ansvar för att underlätta den nyanländes språkinläring. Människor som kommer till Sverige har olika förutsättningar och erfarenheter i bagaget. För att kunna erbjuda en respektfull och effektiv sfi-verksamhet är det viktigt att utgå från individen. En tidig kartläggning och individualisering av utbildningsplanen är nödvändig.

Kommunerna har, tillsammans med andra aktörer, en viktig roll i att stödja den nyanländes etablering i samhället. Den centrala överenskommelsen mellan Svenska kommunförbundet och ett antal statliga myndigheter har ett symboliskt värde. Men för att få genomslag på den lokala nivån är det önskvärt att den centrala överenskommelsen översätts till regionala och lokala handlingsinriktade överenskommelser. Det här dokumentet är tänkt att ge inspiration för det regionala och lokala arbetet.

MYNDIGHETEN FÖR SKOLUTVECKLING

(Det dåvarande Skolverket delades 2003-03-01 i två verk: Skolverket och Myndigheten för Skolutveckling)

Ankomsten till ett nytt land medför utmaningar och är långt ifrån lätt, särskilt inte för den som tvingats fly och inte brutit upp av egen vilja. Migrationsprocessen är lång och dess olika faser påverkar hälsotillståndet – besvikelse, stress, depression och hopplöshet kan inverka på lusten att lära. Skillnaden mellan olika gruppers hälsotillstånd är påtaglig och studier visar att hos personer som är födda utanför Sverige är ohälsan större än bland svenskfödda. En organisation som kan hantera att identifiera hälsoproblem är viktigt för att förebygga ohälsa och sjukdom. Det kan till exempel handla om att få hjälp med nedsatt syn eller hörsel för att få så bra förutsättningar som möjligt för att klara studierna. Det innebär även att man inom sfi-utbildningen behöver samverka med andra aktörer, myndigheter, organisationer och företag för att kunna svara upp mot behov och önskemål och för att stödja den studerande med adekvat hjälp.

De flesta människor, oavsett ursprung och bakgrund, strävar efter att må bra, få uppleva trygghet, få utveckla målsättningar i livet och känna delaktighet i en gemenskap eller i samhället. Sfi-utbildningen bidrar till att öka individens egen kontroll och möjlighet att själv hantera sin livssituation.

Att stärka människans både inre och yttre förhållanden innebär att främja hälsa. Hälsobegreppet kännetecknas av ett helhetstänkande som innebär mer än bara sjukdom. Det innebär att det finns ett stort behov av att utveckla en lärande miljö som förbättrar möjligheten till goda relationer, samtal och förståelse för behov och levnadsvillkor.

Skolverket

Arbetsmarknadsstyrelsen

INTEGRATIONSVERKET

Migrationsverket

SVENSKA
KOMMUNFÖRBUNDET

MYNDIGHETEN FÖR
SKOLUTVECKLING